



**Vid professor emeritus Nils Jareborgs begravning
i Stillhetens kapell i Uppsala
torsdagen den 7 augusti 2025
av begravningsofficianten
professor Eric Bylander**

Intågsmusik under det att de sista begravningsgästerna anländer, avslutas strax efter kl. 12.30: Gustav Mahler: *Ich bin der Welt abhanden gekommen*, framförd av Anne Sofie von Otter (en av Nils favoritsångerskor), Elbphilharmonie Orchester, Deutsche Grammophon, 1996. Begravningsbyråns representant, Anna Axelsson, sköter genomgående musikuppspelningen.

Hälsningsord

Kära medsörjande!

För några veckor sedan – på midsommarafton – gick Nils Jareborg stilla bort i sitt hem i en ålder av 87 år och tre månader. Vi har samlats här idag för att högtidlighålla Nils liv med anledning av hans bortgång.

Det har varit mycket glädjande för många att få ha Nils i sitt liv. Hans bortgång har därför gjort många sorgsna. När man är sorgsen kan det vara svårt att se och *tänka* klart. Visst kan det i stor utsträckning få räcka att bara *känna*. Men det kan vara välgörande att ge sina känslor en riktning.

I likhet med Nils var Harry Martinson både författare och bördig från Blekinge. Det sistnämnda var ett förhållande som åtminstone framgick av deras likartade, eftertänksamma och ganska lågmälda, sydländska idiom.¹ Martinson skriver i sin

¹ Se och hör <https://litteraturbanken.se/ljudochbild/forfattare/martinsonh/>. Det som anförs i denna och följande noter framfördes inte under begravningen. Med NJA III avses Nils Jareborg; se not II nedan.

diktsamling *Vagnen* från 1960 (här i Nils eget exemplar) så klokt och välfunnet att hans ord riskerar att framstå som lite slitna – jag läser dem ändå:²

Sorg och glädje

Varje djup sorg har förlorat glädje till föremål.

Tappa inte bort denna riktning.

Låt inte sorgen glömma sitt ärende.

Sorgen är den djupaste ära som glädjen kan få.

Låt oss tillsammans erinra oss upphovet till den *glädje* som vi idag *ärar* genom den *sorg* som förenar oss som här är samlade till Nils begravning.

[**Musik:** *Nessun dorma* ur Giacomo Puccinis opera *Turandot* framförd av Jussi Björling, Classic Music International, 2010.]

Minnestalet

Operafantasten och operakännaren Nils har gått bort – han som, alltifrån gymnasietiden i 1950-talets Karlskrona, inte bara själv har trollbundits av opera utan också generöst har velat dela med sig av sin genuina passion och öppna andras ögon – och öron – för vad den delen av mänskligt kulturliv har att bjuda.

Men det är ju nu inte bara – om alls – den varma vännen av opera som framträder för den som sitter – eller står – här och tänker på Nils.

Vem och vad är det vi sörjer när vi sörjer Nils? Det vet nog *ingen* av oss fullt ut.

² Dikten *Sorg och glädje* på s. 91 i Harry Martinson, *Vagnen*, Bonniers, 1960. Av de många författare Nils läste var Martinson, enligt uppgift (från professor Magnus Ulväng i samtal inför begravningen), den han skattade högst. De rader av Martinson (från diktsviten "Li Kan talar under trädet" i diktsamlingen *Passad*, 1945) som citeras i Nils dödsannons finns citerade i Nils doktorsavhandling *Handling och uppsåt – En undersökning rörande doluslärans underlag*, Uppsala universitet, Norstedts, 1969, s. 133:

Det är i sinnenas rike där smärtorna och glädjen bor
som vår värld skall förklaras.

I avhandlingen citeras även de två närmast föregående raderna:

Avfärda icke det mänskliga

Med ständiga hänvisningar till det upphöjda.

För den *gemensamma* sorgen består av de många enskilda sörjandes erfarenheter av Nils från sina många olika, skilda mötespunkter.³ Makans, sonens, den på annat sätt besläktades, kollegans, lärjungens och vännens perspektiv skiljer sig alla åt, mer eller mindre. Därför lär *ingen* av oss fullt ut kunna greppa sorgens fulla upphov, även om flera närvarande har mött Nils på flera punkter och från olika perspektiv. Det ska nu inte hindra oss från att både *enskilt* och, som här idag, *tillsammans*, stanna upp och samlas kring Nils ljusa och inspirerande, mångfasetterade minne.

Nils var också, som redan sagt, *författare*, en mycket flitig sådan, främst inriktad på rättsvetenskapligt författarskap. Det har gett upphov till många tankar och reflektioner som finns bevarade för framtiden.⁴ Det gör det möjligt att minnas Nils både genom att *tänka* på honom och genom att *läsa* honom.⁵

”Till sin person var han präglad av humanitet, bildning, ödmjukhet, tolerans och integritet.”

Så skrev Nils själv under 1900-talets sista år, om *Ivar Strahl*, hans företrädares företrädare på lärostolen i straffrätt vid Uppsala universitet.⁶ De orden hade lika gärna kunnat uttalas om Nils själv med det viktiga tillägget att Nils *till sin person även var präglad av en underfundig humor*.⁷

³ Av främst tidsskäl struket ur manus: Var och en är en person men har flera eller rentav många sidor. Det kan kanske förklara svårigheterna att i ett griftetal som det här känna igen vissa beskrivningar av en bortgången. Men i bästa fall känner man igen en del och får annat en att komma att tänka på sådant som inte sägs eller att förstå att den man sörjer betydde ännu mer eller något på flera sätt än vad man tidigare insett. För min egen del var Nils en kär om än knappast nära vän men främst en uppskattad läromästare, snarare än en *kollega* – ett begrepp som framstår som alltför anspråksfullt och som väl, åtminstone i teknisk mening, kan ifrågasättas.

⁴ *De talade orden förflyger, de skrivna består*, som redan antikens romare insiktsfullt konstaterade i det anonyma, ofta citerade latinska talesättet *Verba volant, littera scripta manet*.

⁵ Bådadera har jag själv haft förmånen att ägna mig åt de senaste veckorna.

⁶ NJA III, Påföljdsbestämning – Straffrättsliga studier utgivna till hundraårsminnet av Ivar Strahls födelse [Strahl levde 1899–1987], *Svensk Juristtidning*, 1999, s. 107. Nils närmaste föregångare var professor Alvar Nelson (1919–2018), som var hans handledare under doktorandstudierna.

⁷ Det ligger dock i det sagda – eller skrivna – att någon annan hade fått säga eller skriva det. Strahls sinne för humor är mig helt obekant men Nils ska, enligt uppgift (från Maarit i samtal inför begravningen), ha ärvt sitt från sin far, som ska ha blivit vald till kyrkvärd (!) med hänvisning till sin humor.

Den framstående rättsvetenskapsmannen och gastronomen Nils har gått bort. Många är de som genom Nils levnad har haft glädjen att sitta till bords med honom för att gemensamt avnjuta delikat mat och välvald dryck. Ofta var det Nils själv som hade lagat maten – han som bland sina många hederstitlar kunde räkna den inofficiella men träffande titeln *Fakultetskokken*. Om det rätta bruket av den ena av de två utmärkta kokböcker han utgav (i Juridiska fakultetens skriftserie *de lege*) uttalade han:

”Den som använder boken förutsätts vara av samma sort som jag, dvs. en matintresserad amatör som sitter med vid bordet när maten skall ätas.”⁸

Där uttalade han också:

”Gemensamt för recepten är att det rör sig om mat som *jag kan laga, vill laga och vill äta*. Alla tre kriterierna måste vara uppfyllda.”

När det gällde matlagning bekände sig Nils till den så kallades *MOF-MOF-principen*, formulerad av den som har kallats ”den italienska gastronomins gudfader”, Antonio Carluccio. Detta *MOF-MOF* står för ”minimum of fuss and maximum of flavour” (Alltså ungefär: Minsta möjliga krångel och mesta möjliga smak.)⁹

En inställning liknande *MOF-MOF-principen* kan man dessutom se i Nils inställning till bedrivande av *rättsvetenskap*. I en tid där tillkrånglade metoder blivit något av en norm drog han sig inte för att konstatera:

”Det finns naturligtvis inte någon anledning att inte vara uppriktig: rättsdogmatisk forskning använder i regel ingen vetenskaplig metod. Man läser tryckt text på samma sätt som man läser en tidning eller en roman.”¹⁰ Slut på citatet.

⁸ NJA III, *Gastronomiska anteckningar*, lustus, 2017, s. 6 (kursivering där i nästföljande citat). Den andra kokboken, den första i ordningen, var NJA III, *Gastronomiska undersökningar*, lustus, 2002.

⁹ NJA III, *Gastronomiska anteckningar*, lustus, 2017, s. 7: ”Jag är en vän av Antonio Carluccios [1937–2017] *MOF-MOF-princip*: minimum of fuss and maximum of flavour.”

¹⁰ NJA III, *Rättsdogmatik som vetenskap*, *Svensk Juristtidning*, 2004, s. 1–10 [återutgiven i *Inkast i straffområdet*, lustus, 2006, s. 168–179], s. 8 [s. 176].

Beroende på sådant som fallenhet, vana, kunskap och kreativitet får ju olika läsare ut olika mycket av att läsa en och samma text. Nils fick ut extremt mycket av sin omfattande läsning, närmast oavsett vad texten gällde men allrahelst av sin läsning av rättskällor, en läsning som i sin tur gav upphov till en viktig rättskälla: *Rättskällan Nils Jareborg* (eller NJA III som han ibland kallades)¹¹. Den rättskällan kommer att leva länge.

Maken, familjefadern och medmänniskan Nils har gått bort. Något som liknar den nämnda MOF-MOF-principen kan även sägas ha väglett många av Nils omfattande professionella och privata kontakter med sina medmänniskor. Han behärskade den ädla konsten att vara tyst – om han inte för tillfället ansåg sig ha något att säga som var värt mer än tystnaden.¹² För en och annan kunde nog hans tystnad uppfattas som något besvärande. Den som kände honom väl kunde däremot konstatera att *mycket kunde vara osagt men ändå fullt uttalat i Nils sällskap.*¹³

Att Nils i andra lägen var en ganska mångordig och klart entusiastisk berättare står faktiskt i god överensstämmelse med den antydda principen. Inte minst under långa och givande resor runtom i världen i sällskap med sin älskade Maarit, sina tre söner – Niclas, Jonas och Andreas – eller andra nära och kära delgav han gärna åtskilligt av sitt närmast encyklopediska vetande om personer, platser och historiska händelser. Ett favorittema ska ha varit att utmana förgivettaganden och att avslöja bluffartade påståenden. Exempelvis konstaterade Nils om ”det som säljs som färsk pasta” att det ”varken [är] färskt eller äkta pasta.”¹⁴

Nils var inte den som trängde sig på med sin uppmärksamhet, som genom att ta kontakt bara för att höra hur det stod till. Men de som stod Nils nära visste mycket väl att en innerlig omsorg fanns till hands så snart den påkallades. Nils var full av kärlek.

När han själv summerade sin *vetenskapliga* verksamhet uttalade Nils:

¹¹ Se t.ex. Petter Asp, Underlåtenhet och upplysningsplikt. Anteckningar i ljuset av NJA III och NJA 1978 s. 398, *Flores Juris et Legum – Festskrift till Nils Jareborg*, lustus, 2002, s. 23–43.

¹² Jfr Sokrates enligt Pythagoras: ”Var tyst – eller säg något, som är bättre än tystnad.”

¹³ I samtal men anhöriga och vänner inför begravningen uttryckt just så av professor Magnus Ulväng och på likartade sätt av andra.

¹⁴ NJA III, *Gastronomiska anteckningar*, lustus, 2017, s. 176.

”Jag har använt en stor del av mitt liv för att försöka demonstrera [– – –] att värdeutsagor inte på något avgörande sätt skiljer sig från andra utsagor ifråga om sanningsvärde och rationalitet.”¹⁵ Slut på citatet.

Vid betraktande av Nils och de många olika aspekterna av hans liv – varav endast några, kortfattat, har kunnat beröras här – är det både sant och klokt att avge värdeomdömet att Nils var en, i bästa mening, *god människa*.¹⁶

Avskedstagandet

Med det har vi kommit fram till den del av begravningen då de som så önskar kan komma fram *hit*, enskilt eller i sällskap, och ta avsked av Nils.

Avskedstagandet sker till tonerna av Erich Wolfgang Korngolds opera *Die tote Stadt*. I festskriftsartikeln *En kväll på operan* som Nils och Maarit skrev tillsammans, beskriver de ett besök på en uppsättning av just *Die tote Stadt* som sin ”emotionellt starkaste gemensamma musikupplevelse”.¹⁷

En strof ur det parti av operans första akt som vi strax kommer att höra förtjänar att framhållas särskilt. Den lyder: ”Wie weit soll unsre Trauer gehn, wie weit darf sie es, ohn' uns zu entwurzeln?” (Alltså ungefär: ”Hur långt ska vår sorg sträcka sig, hur långt får den sträcka sig, utan att rycka upp oss med rötterna?”)

Var så goda att komma fram för att ta avsked av Nils!

[Musik: Gluck, das mir verblieb ur operan *Die tote Stadt* framförd av Katarina Dalayman och Thomas Sunnegårdh, två av Nils favoritsångare, Naxos, 1997.]

¹⁵ NJA III, Rättsdogmatik som vetenskap, *Svensk Juristtidning*, 2004, s. 1–10 [återutgiven i *Inkast i straffområdet*, lustus, 2006, s. 168–179], s. 9 [s. 177 f.]; det i citatet uteslutna partiet lyder ”, direkt och framförallt indirekt,”.

¹⁶ Jfr utläggningen av värderingen att någon eller något är *god* i NJA III, *Prolog till straffrätten*, lustus, 2011, s. 53–72; se därtill om värderingars objektivitet a.a. s. 97–100.

¹⁷ Nils Jareborg & Maarit Jänterä-Jareborg, *En kväll på operan*, Björkman, Jenny & Jarrick, Arne (red.), *Musikens makt – Vänbok till Göran Blomqvist*, Makadam, 2018, s. 345–50, s. 345.

Avslutningen

Kära medsörjande!

I och med det avslutande, välbekanta musikstycke av Franz Schubert, som vi strax får höra, har begravningsakten nått sitt slut.

Omedelbart därefter beger sig de av oss som har tackat ja till inbjudan till *Lunch till minnet av Nils* till platsen för lunchen, Uppsala Gamla Stadshotell – granne med Juridiska fakulteten i hörnet Trädgårdsgatan–Drottninggatan. Det är viktigt att vi anländer dit snarast möjligt, så var vänliga att inte dröja kvar här! Den som behöver skjuts eller instruktioner för att ta sig till lunchen kan stanna precis utanför kapellet så kommer det att ordna sig. – Slutligen ber jag den som skulle vilja säga några ord vid lunchen och som ännu inte tagit kontakt med mig att ta kontakt så snart vi kommit till Stadshotellet.

Avslutningsvis så: Nils har gått bort och vi sörjer honom. Men glädjen och tacksamheten över att ha fått leva samtidigt som och tillsammans med Nils finns kvar. Hans ljusa minne fortsätter att belysa våra liv.

Dixi.

[**Musik:** *Die Forelle* av Franz Schubert framförd av Dietrich Fischer-Dieskau, en av Nils favoritsångare, Warner Classics, 2012, 1990 Remastered Version.]